

NR 248 DECEMBER 2005

ISSN 1379-0420 (papier)
ISSN 1782-2084 (elektronisch)

NIEUWSBRIEF

VAN HET STEUNPUNT INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK
ERFGOED

INHOUD

Woord vooraf	1
SIWE-activiteiten 2006	2
Erfgoedkalender 2006 ... 2010	3
Oproepen	3
Erfgoednieuwttjes en besprekingen van onze uitstappen	5
Onder de leeslamp	22
Nog te koop op het SIWE Trefpunt	28
Fiscaal aftrekbare giften	27

WOORD VOORAF

Het *Beleidsplanningsteam SIWE vzw* (bestaande uit Alex **Baerts**, Chris **Crombé**, Karel **Haustraete** (voorzitter), Dominique **Vanpée** (secretaris), Patrick **Viaene** en Luc **Wante**) is zeer hard aan het werk sedert februari 2005 om het *Beleidsplan* van *SIWE vzw* voor de periode 2007-2011 voor te bereiden. Zij worden hierin bijgestaan door de heer Amand **Dewaele** van *Kwasimodo vzw*. Een voorontwerp zal gestuurd worden tegen midden januari 2006 naar de *administratie Cultuur (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap)*. De definitieve versie zal later in 2006 ingediend worden. Wij berichten hierover natuurlijk in één van de volgende *SIWE Nieuwsbrieven*.

De redactie

DEEL ONS UW E-MAILADRES MEE!

Om in de toekomst de *SIWE Flash* en mogelijks de *SIWE Nieuwsbrief* elektronisch te kunnen versturen of u ervan op de hoogte te stellen dat ze op onze *SIWE-webstek* als pdf geplaatst werden, is het aangewezen dat we uw e-mailadres hebben en mogen opslaan in onze ledendatabank. Kan u ons uw e-mailadres samen met uw coördinaten (voornaam, naam en adres) e-mailen op info@siwe.be? (cc & dv)

Redactieadres: SIWE v.z.w. – Stapelhuisstraat 15 – 3000 Leuven – Tel. & fax: 016-584342 E-mail: info@siwe.be - Website: www.siwe.be - Verschijnt tweemaandelijks
Verantwoordelijke uitgever: André Montald – Mercator 14/301 – 3000 Leuven
Eindredactie: Chris Crombé en Dominique Vanpée – vormgeving: Chris Crombé
Afgiftekantoor: 3360 BIERBEEK – erkenningsnummer: P209286 – PB-nummer: BC 1608

SIWE-ACTIVITEITEN 2006

18 FEBRUARI 2006 : SUIKER, GIST, SPIRITUS (TENTOONSTELLING) EN STADSWANDELING TE HASSELT

Op zaterdag 18 februari 2006 trekt *SIWE* vzw naar het *Nationaal Jenevermuseum* – Witte Nonnenstraat 19 te Hasselt. We bezoeken er de tentoonstelling *Suiker, gist, spiritus*. Daarna is er voor wie dat wil een industriële erfgoedwandeling door Hasselt onder leiding van Patrick **Viaene**. Er is zeker en vast een kans tot nabespreking. Kostprijs voor leden 3,00 euro – niet-leden 6,00 euro.

Afspraak om 13 uur stipt aan het *Nationaal Jenevermuseum*. (Meer info: <http://www.jenevermuseum.be>). Gelieve ons van uw komst te verwittigen via telefoon 016 584342 of e-mail: info@siwe.be. De tentoonstelling loopt van 2 februari tot 4 juni 2006.

25 MAART 2006 : VAN EINSTEIN, T&T TOT MOLENBEEK

Op zaterdag 25 maart 2006 bezoekt *SIWE* vzw de tentoonstelling *Einstein anders bekeken* in *Thurn & Taxis*. Naast de wetenschappelijke dimensie komen tevens de historische of persoonlijke aspecten met betrekking tot hem (meer bepaald de nauwe banden die hij onderhield met België) aan bod al dan niet

op een interactieve manier. En dat we in dit *Koninklijk Stapelhuis* zijn, zullen we geweten hebben na de uitleg van Patrick **Viaene** hierover. Daarna wordt het *Brussels Museum voor Arbeid en Industrie – La Fonderie* in Molenbeek aangedaan waar onder nadere de tentoonstelling *Molenbeek, verhalen van een stad* loopt. Gelegenheid tot nabespreking.

Kostprijs voor leden 14,00 euro en voor niet leden 17,00 euro.

Afspraak om 10 uur stipt aan de site van *Thurn & Taxis* - Havenlaan 86 te 1000 Brussel. (<http://www.alberteinstein.be/expo/nl/info.php>) Gelieve ons van uw komst te verwittigen via telefoon 016 584342 of e-mail: info@siwe.be.

MAART EN APRIL 2006

Algemene ledenvergadering (AV) van *SIWE* vzw zal plaatsgrijpen eind maart 2006. Op zondag 23 april 2006 is het *Erfgoeddag*. Dit jaar staat deze in het teken van 'In kleur'. *SIWE* vzw doet mee in Leuven in *Tweebronnen*.

Op 29 april 2006 trekt *SIWE* vzw naar het *Museum voor Natuurwetenschappen*. We bezoeken er de tentoonstellingen *Moules nature* en *HartsTocht*.

U wordt over al deze activiteiten op de hoogte gebracht in de volgende *SIWE Nieuwsbrief* (nummer 25) van eind februari 2006.

ERFgoedKALENDER 2006 ... 2010

De erfgoedkalender die op regelmatige tijdstippen aangevuld wordt, kan u terugvinden op onze website binnen de rubriek erfgoednieuws. Check dus zeker: <http://www.siwe.be>

OPROEPEN

WEVERIJ ETVELOR – DEERLIJK

Het *Design museum Gent* is op zoek naar informatie over de weverij *Etvelor* uit Deerlijk. Van dit bedrijf bezitten zij fraaie meubelfluwelen in art-decostijl uit het begin van de jaren 1930. Wie meer informatie heeft contacteert best via e-mail: marijke.de.tremmerie@gent.be. (dv)

ONROEREND ERFgoed EN RUIMTELIJKE ORDENING

De afdeling *Monumenten en Landschappen* van de *Vlaamse Gemeenschap* bereidt een publicatie voor over de omgang met erfgoed in het gemeentelijk ruimtelijk beleid. Daarvoor is zij op zoek naar goede voorbeelden. Het gaat hierbij niet alleen om de plaats die erfgoed(zorg) krijgt in ruimtelijke structuurplannen, ruimtelijke uitvoeringsplannen en verordeningen. Ook strategische projecten waarbij een gemeente een veelomvattende problematiek aanpakte, komen in aanmerking - bijvoorbeeld de integrale aanpak van een situatie waarin erfgoedzorg wordt geconfronteerd met andere ruimtebehoeften (wonen, recreatie, natuurbescherming, bedrijvigheid...). Welke mogelijkheden biedt het ruimtelijk structuurplan voor de

herbestemming van kerkelijk, militair of industrieel patrimonium? Hoe gaat men op gemeentelijk niveau om met leegstaande kastelen en hoeves? Hoe werd landschapsbeheer vertaald in het ruimtelijk beleid? Zijn er ruimtelijke ontwikkelingen waarbij rekening werd gehouden met de archeologisch erfgoed? Als u goede combinaties van erfgoedzorg en ruimtelijk beleid kent, meldt die dan voor 15 februari 2006 aan Inge **Appermont** (inge.appermont@lin.vlaanderen.be).
Formaat:

a) maximaal één pagina met :

1. naam en plaats van het voorbeeld,
2. een beknopte beschrijving van de ruimtelijke problematiek (conflicten, uitdagingen),
3. een beknopte beschrijving van hoe de zorg voor onroerend erfgoed doorwerkt in de oplossingen voor deze problematiek,
4. een contactpersoon die bijkomende informatie kan bezorgen,

b) eventuele bijkomende documentatie of illustraties

Selectiecriteria:

de band van erfgoedzorg met ruimtelijk beleid, de herkenbaarheid van de aangepakte problematiek, de mate van geïntegreerde aanpak, het strategisch of structuurbepalend karakter, de creativiteit van de oplossingen.

Meer info: *Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, A.R.O.H.M., Afdeling Monumenten en Landschappen*, Inge Appermont, inge.appermont@lin.vlaanderen.be, telefoon 02 5531628.

SMAAKVOLLE (?) HERINNERINGEN GEZOCHT

De *Academie voor de Streekgebonden Gastronomie* vzw (ASG) lanceert een aantal *blogs* via *SeniorenNet*. *Blogs* (of *weblogs*) worden ook wel 'internetdagboeken' genoemd. Ze lijken inderdaad wat de vorm betreft op een dagboek: deze sites bevatten in chronologische volgorde geplaatste berichten, rond een bepaald onderwerp of rond verschillende onderwerpen die door een bepaalde auteur worden besproken.

Met 'Exquise experten', een project gesteund door de *Vlaamse Gemeenschap* met als partners het *Vlaams Centrum voor Volkscultuur (VCV)* en de onderzoeksgroep *FOST* van de *VUB*, wil ASG experimenteren met de *blog*technologie als makkelijk te implementeren kennissysteem. Op *SeniorenNet* worden o.a. een

blog rond de oorlogskeuken tijdens de *Tweede Wereldoorlog*, een *blog* rond pensen en een rond eten op vakantie aan de Belgische kust gelanceerd. Experts zullen op deze *blogs* schrijven over deze onderwerpen en tegelijkertijd de lezers van de *blog* oproepen om te reageren vanuit hun kennis, ervaringen en/of herinneringen.

Hebt u herinneringen aan de oorlogskeuken van de *Tweede Wereldoorlog* of vertelden uw (groot)ouders hierover? Welke specifieke ingrediënten gebruik(t)en de slaggers in uw streek voor het maken van pensen? Smaakte uw *boule de berlin* naar zand?

Surf vanaf nu naar <http://www.asg.be> (hier kan u naar de *blogs* doorklikken) en help ons om deze en andere onderwerpen uit onze voedingsgeschiedenis verder te documenteren.

Rechtstreekse links naar de *blogs*:

http://blog.seniorennet.be/pensen_asg

http://blog.seniorennet.be/etenaanee_asg

http://blog.seniorennet.be/oorlogskeuken_asg

Info

ASG vzw – Kerkstraat 17 – 2970 's Gravenwezel – telefoon en fax 03 6588289 – e-mail inge.asg@skynet.be - url <http://www.asg.be> (Inge Geysen – ASG vzw)

ERFGOEDNIEUWTJES EN BESPREKINGEN VAN ONZE UITSTAPPEN

BRUSSEL TE REDDEN OF GESLOOPT INDUSTRIEEL ERFGOED

Niet per abuis maar moedwillig en door kortzichtigheid gesloopt

- De cokesovens (ovenbatterijen), gashouder en andere installaties van de site *Cokeries de Marly*. Wat in het *Ruhr*gebied omgevormd wordt als een nieuw stadspark wordt in Brussel gesloopt, en zelfs de sloop verliep amateuristisch en ontaardde in een misplaatste *vaudeville*!
- Het prachtige *station van Kuregem*, gesloopt midden jaren 1980), het *station Leopoldswijk* (Luxemburgplein) waarvan alleen de gevel overblijft...
- *Monnoyer-stapelhuizen* en koelhuizen te Schaarbeek: deze lagen tot 1995 noordelijk de verbrandingscentrale van huishoudelijk afval. Het geheel vormde een uniek voorbeeld van functionalistische havenarchitectuur in beton uit het *interbellum*.
- De brouwerijen *De Boeck* in de François Delcoignestraat te Koekelberg. Een uniek potentieel aan relatief gemakkelijk te herbestemmen gebouwen, werden grotendeels gesloopt.
- De sluiting van het *Museum van Post en Telecommunicatie* (Grote Zavel) door *Belgacom*: niet alleen gebouwen maar ook collecties en roerend erfgoed wordt bedreigd.

Bedreigd en te redden van verwaarlozing

- De loodtoren te Brussel-centrum (Fabrieksstraat), één van de laatste gebouwen en installaties in zijn soort in Europa.

- De brouwerij *Vandenheuvel*, resterende gebouwen langsheen de Vandenpeereboomstraat. Een hoogwaardige *Art-Deco* getinte architectuur, gelegen op een toplocatie, Sint-Jans-Molenbeek.
- Hopen op een goede afloop voor een duurzame herbesteding van de *Etablissements Mommen* (sinds 1853 een fabriek van verf, schildersdoek, van oudsher – na 1895 – een belangrijke kunstenaarskolonie), Liefdadigheidsstraat te Sint-Joost-ten-Noode.
- De ruineuze giethal en diverse aanpalende ateliers van de *Compagnie des Bronzes* moeten zonder verwijl gered worden van verdere aftakeling. *La Fonderie* dient afgewerkt te worden als een volwaardige museumpool van het sociaal en economisch (in het bijzonder industrieel) leven van de Brusselse metropool!
- De *Moderne wijk (Cité Moderne)* naar ontwerp van Victor **Bourgeois** en landschapsarchitect Louis **Vander Swaelmen**: in barslechte toestand van onderhoud, een internationaal bekend monument van de sociale huisvesting en het modernisme takelt zienderogen af!

Patrick Viaene

SPREKEND (ZW)ERFGOED!

WORD EXPERT MONDELINGE GESCHIEDENIS!

Vele gebeurtenissen uit het verleden, zowel recent als niet zo recent, liggen als herinneringen opgeslagen in ons geheugen. Gelukkig is er een methode om deze herinneringen – ook wel niet-tastbaar of immaterieel erfgoed – te verzamelen: mondelinge

geschiedenis. Vaak blijken interviews naar aanleiding van een mondeling-geschiedenisproject heel wat verschillende informatielagen te bevatten: persoonlijke getuigenissen over het verleden, informatie over uiteenlopende aspecten van de alledaagse cultuur, de familiegeschiedenis etc. Bovendien slaagt mondelinge geschiedenis erin om binnen het officiële discours plaats te maken voor 'gewone' mensen. Mensen zijn immers ook dragers van erfgoed. De veelheid aan informatie maakt mondelinge bronnen multi-inzetbaar op het vlak van ontsluiting: websites, tentoonstellingen, belevings- en erfgoedprojecten, theater, buurtontwikkeling, ... Mondelinge geschiedenis is echter niet vrijblijvend. Al te vaak worden essentiële criteria overboord gegooid, wat vanzelfsprekend een impact heeft op de waarde van het bijeengebrachte materiaal. Mondelinge geschiedenis is met andere woorden méér dan het afnemen van een interview alleen. Wil u meer weten over mondelinge geschiedenis? Wil uw vereniging binnenkort starten met het interviewen van mensen? Dan is deze cursus iets voor u! *Heemkunde Vlaanderen* vzw en het *Vlaams Centrum voor Volkscultuur* vzw slaan de handen in elkaar en willen van u een expert mondelinge geschiedenis maken! Björn **Rzoska**, consultant mondelinge geschiedenis, lokaal cultuurbeleid en erfgoedverenigingen van het *Vlaams Centrum voor Volkscultuur* vzw zal deze cursus, op maat van een lokale erfgoedvereniging, geven.

Locaties en data

De cursus zal telkens in de vijf provincies plaatsvinden op een donderdagavond van 19.00u tot 21.30u. Zo kan men altijd in de eigen provincie terecht, maar inschrijven op een andere locatie is eveneens mogelijk.

Limburg, donderdag 15 december 2005

Heemkundige Kring Groot-Heers, Lod. Lavki Centrum, Hekslaan, 3870 Heers

West-Vlaanderen, donderdag 19 januari 2006

Brugs Ommeland, Moerkerkesteenweg 194, Sint-Kruis (Brugge) Oost-Vlaanderen, donderdag 23 februari 2006

Erfgoedhuis vzw, Sint-Antoniusplein 10, 9860 Moortsele (Oosterzele)

Antwerpen, donderdag 9 maart 2006

Vrieselhof, Schildesteeweg 79, 2520 Oelegem

Vlaams-Brabant, donderdag 30 maart 2006

Heemkundige Kring Belledaal, Gasthof d'Oude Brouwerij, Abdijstraat 6, 1790 Affligem

Inschrijven

U kan inschrijven voor 'Sprekend (zw)erfgoed' door het inschrijvingsformulier aan te vragen bij *Heemkunde Vlaanderen* vzw, Kerkstraat 17, 2970 's-Gravenwezel, tel. +32 (0)3 658 90 34, fax +32 (0)3 685 59 30, e-mail: eva.vanhoye@heemkunde-vlaanderen.be. U kan ook *on line* inschrijven via de website: <http://www.heemkunde-vlaanderen.be>. De inschrijvingen moeten ons uiterlijk één week voor het plaatsvinden van de werkwinkel in kwestie bereiken. Gelieve duidelijk de namen van de

deelnemende personen te vermelden, eventueel ook de naam van de vereniging.

De deelnemingsprijs bedraagt 5 euro per persoon. Dit als een minimale bijdrage voor de DVD over mondelinge geschiedenis die aan de deelnemers wordt meegegeven. Deelnemers kunnen het juiste bedrag overmaken op rekeningnummer 068-2218590-33 op naam van *Heemkunde Vlaanderen* vzw, met de vermelding 'mondelinge geschiedenis', de datum van de cursus en de naam van de deelnemer(s).

De cursus 'Sprekend (zw)erfgoed' wordt georganiseerd door *Heemkunde Vlaanderen* vzw en het *Vlaams Centrum voor Volkscultuur* vzw. Dit initiatief werd o.a. mogelijk gemaakt dankzij de logistieke steun van de *Heemkundige Kring Groot-Heers*, *Brugs Ommeland*, *Erfgoedhuis Oosterzele*, *Vrieselhof* en de *Heemkundige Kring Belledaal* Affligem.

ERFGOEDSITE, PORTAALSITE OVER ERFGOED VOOR EEN BREED PUBLIEK

Wonderlijke verhalen, interessante mensen, verrassende dingen en opmerkelijke plaatsen. De *Erfgoedsite* attendeert een breed publiek op het bestaan van erfgoed in al zijn vormen, materieel en immaterieel. De thema's die als smaakmakers worden aangehaald zijn bovendien ook voorzien van *weblinks* die de bezoekers nog verder informatie opleveren of van linken naar verenigingen of instellingen om bij aan te kloppen. Wie snel op zoek is naar informatie, kan via de zoekfunctie verenigingen en instellingen terugvinden in zijn regio. Daarnaast brengt deze portaalsite vanaf haar home pagina ook digitale collecties zoals beeld- en verhalenbanken in beeld. De *Erfgoedsite* is een initiatief van het *Vlaams Centrum voor Volkscultuur* vzw en *Culturele Biografie Vlaanderen* vzw in samenwerking met het *Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed*. Informatie : url <http://www.erfgoedsite.be> (K. D'hamers – VCV vzw)

SPOORWEGMUSEUM IN NÜRNBERG - BEDROEVEND NIEUWS.

Enige tijd terug heeft een brand een deel van de verzameling van het spoorwegmuseum in Nürnberg vernield. Daarbij zijn twintig historische locomotieven zwaar beschadigd. Voor meer informatie en beelden:

- een reeks unieke beelden: <http://www.v160.de/phorum5/read.php?3,12442,12442#msg-12442>
  - mededeling van *Die Bahn*: http://www.db.de/site/bahn/de/unternehmen/bahnwelt/dbmuseum/besucherinfos/brand_lokschuppen/brand_lokschuppen.html#cntRtfEnd
  - informatie over het museum: <http://www.db.de/site/bahn/de/unternehmen/bahnwelt/dbmuseum/dbmuseum.html>
- Dit benadrukt de bijzondere aandacht en beveiliging die unieke verzamelingen verdienen!

EEN GOEDE SCHOONMAAKBEURT ?

In het laatste nummer (jaargang VI, nummer 1 – zomer 2005) van *Feit & Fictie – Tijdschrift voor de geschiedenis van de representatie* verscheen een essay dat een bloemlezing is uit het laatste hoofdstuk van *Columns of fire. The undoing of architecture*, het derde deel van de tetralogie over de architectuur van de klassieke elementen: lucht, water, vuur en aarde van Thomas A.P. van Leeuwen: *Het elfde boek. De theorie van de vernietiging*. Wij halen hieruit een veelzeggend citaat op het vlak van industrieel en wetenschappelijk erfgoed: “Met name het dichtbevolkte Nederland is tijdens de laatste hoogconjunctuur met een krankzinnige hoeveelheid bouwsels opgevuld. Waar een boerenerf werd opgeheven kwam onmiddellijk een industriegebied waarop van de ene dag op de andere een catalogus van kant-en-klaar-kantoortjes werd leeggeschud. (...) Door al deze bouwsels en door de enorme hoeveelheid infrastructuur die nodig is om de erfjes en de industrietjes met elkaar te verbinden, ligt een milieucatastrofe in het verschiet. Echt griezelig wordt het nu de economische ballon dreigt leeg te lopen en de kant-en-klaar kantoortjes komen leeg te staan. Ze zullen ongetwijfeld hun glans verliezen en gevandaliseerd worden. Maar wegrotten of afbranden zullen ze niet. Ook al heeft niemand ze meer nodig ze zullen er eeuwig blijven staan. Niemand heeft er wat voor over om ze op te ruimen. (...) Laten we beginnen met wat ongebruikt en overbodig is en bovendien in slechte staat verkeert. (...) Slecht gefundeerde sentimentaliteit en grenzeloze melancholie regeren de wereld van historische preservatie en monumentenzorg. John Ruskin schreef zelden indrukwekkender regels dan deze: ‘What gives us the right to deny our buildings to die a natural death? Why do we have to resurrect the dead, in order to live on as a lie?’ (...)” Wat denkt onze sector hiervan wat betreft onroerend erfgoed?

Thomas A.P. van Leeuwen. *Het elfde boek. De theorie van de vernietiging*. In : *Feit & fictie*, jrg. 6, nr. 1 (zomer 2005), pp. 8-19 wat betreft citaten p. 9 en p. 10. (dv)

ERFGOEDCENTRUM OP TREFIL ARBEDSITE

Het 15 hectaren tellende terrein van het vroegere metaalverwerkende bedrijf *Trefil Arbed* in Gentbrugge zal niet enkel omgevormd worden tot bedrijvzone voor niet-hinderlijke bedrijven maar tevens gedeeltelijk ingevuld worden met groen (recreatie) en sociale woningen met als extra: de *Zwarte Doos* – het nieuwe erfgoedcentrum – met daarin de diensten archief (ruimte goed voor 27 kilometer) en archeologie van de stad Gent. (dv)

Zie: Thomas Dierckens. *Gent bouwt zich te pletter*. In : *De Morgen*, zaterdag 8 januari 2005, p. 15. en Thomas Dierckens. *Zwarte Doos biedt Gent nieuw geheugen*. In : *De Morgen*, maandag 21 februari 2005, p. 8. U kon reeds eerder wat lezen in onze *SIWE Nieuwsbrief*, nr. 14 (februari 2004), p. 45: P. Viaene. *Een duurzame toekomst voor TREFIL-ARBED te Gentbrugge*.

SIWE BIBLIOTHEEK & DOCUMENTATIECENTRUM - AANWINSTEN

De heer Karel **Haustraete** -, bestuurder *SIWE* vzw – verkreeg van de heer **Bastijns**, directeur van het *Laboratorium Oleotest* (Antwerpen) oude boeken over de analyse van diervoeders voor het *SIWE Documentatiecentrum*. De oudste publicatie is: *Manuel de microscopie à l'usage des élèves qui fréquentent l'Institut Micrographique à l'Université Catholique de Louvain* geschreven door J. B. **Carnoy** *professeur ordinaire à la faculté des sciences Louvain* en uitgegeven door *D.Aug.Peeters-Ruelens, Imprimeur-Editeur* in 1880. De publicaties zullen opgenomen worden in het elektronische bibliotheekbestand. Heeft u nog publicaties die interessant zijn voor de *SIWE Bibliotheek* en het *SIWE Documentatiecentrum* aarzel dan niet om ons te contacteren. (tel/fax 016 584342 – e-mail info@siwe.be) Op het ogenblik zitten er reeds een duizental bibliografische referenties in ons bibliotheek- en documentatiebestandscatalogus (artikels, boeken, bijdragen in boeken, rapporten, ...). (dv)

PROJECT PRO MEMORIE

Sinds het najaar 2005 werd door *Heemkunde Vlaanderen* vzw een projectsubsidie verkregen van de *Vlaamse Gemeenschap* voor het driejarige project “*Pro Memorie: Een eerstelijns helpdesk voor archief- en documentatiebeheerders in erfgoedverenigingen & promemorie.be: het virtueel 'historisch archief van de cultuur van alledag'*”. De eerste fase van het project ging van start op 1 oktober 2005. Het project ontstond uit een partnerschap met *SVVF* vzw, *SIWE* vzw, *ASG* vzw, de vzw *Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden*, *Volkskunde Vlaanderen* vzw, *Vlaamse Volkssportfederatie* vzw en het *VCV* vzw.

Om het project in goede banen te leiden werd vanaf oktober 2005 een halftijdse projectmedewerkster, Petra **Vanhoutte**, aangeworven door *Heemkunde Vlaanderen* vzw en dit tot 30 juni 2006. Petra heeft een opleiding als historica (*UGent*) en genoot ook een aanvullende opleiding in de *Archivistiek* en het *Hedendaags Documentatiebeheer (VUB)*. Zij heeft reeds een goede kennis van de sector volkscultuur, o.a. door haar medewerking aan het project “*Lokale erfgoedhouders*” van de *provincie Antwerpen* i.s.m. *Heemkunde Gouw Antwerpen*.

In een eerste fase van het project wil Petra **Vanhoutte** een onderzoek voeren naar de behoeftes die op het gebied van vorming en informatieverzameling rond documentbeheer leven in de verschillende erfgoedverenigingen. In functie daarvan zal een brochure worden opgemaakt waarin een aantal oplossingen worden voorgesteld voor problemen waarmee de beheerders van archivalische en documentaire collecties worden geconfronteerd. In de latere fases van het project zal ook een op maat gemaakt vormingspakket worden opgemaakt. Verder zal ook een website “*promemorie.be*” worden gemaakt waarin heel wat interessante tips, adreslijsten en links naar leveranciers en restaurators, etc. Er komt ook een item dat het “*virtueel archief van de cultuur van alledag*” zal heten en periodiek een stuk uit een documentaire collectie in de kijker zal stellen, samen met

het bijhorende verhaal van de eigenaar of gebruiker. Daarnaast kan u als erfgoedvereniging bij Petra **Vanhoutte** terecht voor vragen rond documentaire erfgoed, van ontsluiting tot behoud en beheer.

Info :

Petra Vanhoutte – e-mail petra.vanhoutte@heemkunde-vlaanderen.be.

CULTURELE BIOGRAFIE VLAANDEREN VZW - VERHUIS

Vanaf 1 september 2005 betreft *Culturele Biografie Vlaanderen* vzw het huis 'De Lente' – Generaal Van Merlenstraat 30 te 2600 Berchem. Verdere coördinaten: telefoon 03 2241540 – telefax 03 2241541 – e-mail info@culturelbiografie.be en info@erfgoeddag.be - url <http://www.culturelbiografie.be>. Het huis werd aangemeld bij de *Monumentenwacht Provincie Antwerpen* op 14 april 2003. (http://www.provant.be/publicat/agendapr/jaarverslagen_2003/Monumentenwacht.pdf). (dv)

SIWE NAM DEEL AAN PIWB-UITSTAP CANAL DU CENTRE

Op 17 september 2005 nam een (beperkte) delegatie van SIWE vzw deel aan de uitstap van onze zustervereniging *PIWB asbl*, voluit "*Patrimoine Industriel Wallonie-Bruxelles*". De afwezigen hadden ongelijk. Het was een unieke gelegenheid, niet alleen om het unieke landschap van het oude en nieuwe *Centrumkanaal* en de magistrale oude en nieuwe technische kunstwerken al varende mee te maken. Er was ook uitgebreid mogelijkheid tot discussie omtrent de herwaardering van het industrieel en technisch erfgoed met de Waalse en Franse deelnemers.

Per "*petit train*" werd de groep vanaf de scheepslift nr. 3 te Braquegnies naar de nieuwe scheepslift gereden te Strépy-Thieu, die uitgebreid bezocht werd. De nieuwe scheepslift, in dienst genomen in juni 2002, laat toe aan schepen van 1350 ton om rechtstreeks van het *Maasbekken* naar het *Scheldebekken* te varen via het aangepaste *Centrumkanaal*. In 7 minuten wordt hiermee een hoogte- of niveauverschil van 73,5 meter "overbrugd" aan een snelheid van 20 cm per seconde. De snelheid van de liftbakken van de vier oude scheepsliften, waarvan de lift nr. 3 per schip tijdens de uitstap werd bezocht, is aanzienlijk lager: daar duurt het vier maal 23 minuten, exclusief de wachttijden en het afvaren van de kanaalpenden tussen de liften (in totaal meerdere uren dus) alvorens een schip hetzelfde hoogteverschil (ongeveer 18 meter per scheepslift) heeft "overbrugd".

Er is een wezenlijk verschil tussen de nieuwe en de oude (door het *Waalse Gewest* als *Monumenten* beschermde en door UNESCO als "*Werelderfgoed van de mensheid*" uitgeroepen) liften. De oude liften, daterend uit het laatste kwart van de 19^e eeuw en het eerste kwart van de 20^e eeuw, worden uitsluitend bediend met waterkracht en waterpersmachines (voor het openen van de scheepsbakdeuren), de nieuwe liften via (overdonderende en energie verslindende) elektrische installaties, waarover meer informatie op de websites <http://www.canal-du-centre> en <http://www.hainaut.be>.

Belangrijk is aan te geven dat de bezoeken aan de scheepsliften sinds een paar jaar georganiseerd worden door de *Provincie Henegouwen* (*Voies d'Eau du Hainaut*, met e-mailadres: sites.voesdeau@hainaut.be).

De dynamische initiatiefnemers van het eerste uur, geleid door de onvolprezen Jean-Pierre **Gailliez** hebben plaats geruimd voor een soort bezoeken, waarbij de aandacht (mijn inziens in overdreven mate) gaat naar een promotie van de toeristische potenties van de *provincie Henegouwen*. Het verplichte bezoek, na het bekijken van een introductiefilm over de waterbouwkundige werken van het *Centrumkanaal*, aan de oubollige audiovisuele "tentoonstelling" over kunst, wetenschap, muziek en literatuur in Wallonië, in een gedeelte van de ruimte van de hooggelegen machinezaal van de nieuwe scheepslift is weinig relevant. De presentatie met "wassen poppen" en "*tableaux vivants*" is hopeloos voorbijgestreefd. Daarover was iedereen, *PIWB*-voorzitter Bruno **Van Mol** inbegrepen, het roerend eens.

Gelukkig werd achteraf dit ruimschoots goed gemaakt door de lijfelijke ervaring van het varen doorheen de oude en nieuwe liften, uitstekend gecommentarieerd door een gedreven gids, die destijds door de J.P. **Gailliez** opgeleid werd. Laatstgenoemde, de stichter van de *Compagnie du Canal du Centre asbl*, zorgde ervoor dat de oude liften beschermd werden en vooral dat via een systeem van sluizen het oude kanaal met het nieuwe, elleboogvormig kanaaltracé verbonden werd, zodat vandaag lusvormige toeristische boottochten doorheen dit unieke kanalenlandschap mogelijk zijn, of toch bijna: want daarvoor dienen de aanslepende herstellingswerken aan de oude scheepslift nr. 1 eerst beëindigd te worden. Op de nieuwe scheepslift ooit rendabel zal zijn is twijfelachtig, in acht genomen het nog steeds toenemend wegvervoer (vrachtwagens) en de futiele financiële bijdrage van de gebruikers ervan.

Patrick Viaene

KRACHTIGE STOOM, EEN NIEUWE TENTOONSTELLING IN IZEGEM

Najaar 2005 herleeft het tijdperk van de stoom in Izegem. Tot 26 november 2005 kan op twee locaties een interessante dubbele tentoonstelling bezocht worden over de belangrijke rol die stoom speelde in de geschiedenis van Izegem en in het algemeen. *SIWE* vzw was aanwezig op de opening van deze dubbele tentoonstelling op 9 september. Adriaan **Linters** (*VVIA*) benadrukte in zijn opgemerkte openingstoespraak onder meer de link tussen de huidige energievraagstukken (*cfr.* de recente inflatie van de prijs van olieproducten) en het nut van een terugblik naar energieopwekking en drijfkracht in het verleden. Het eerste luik wordt gepresenteerd in het *Nationaal Borstelmuseum*, Baron de Pélichystraat 5 te Izegem. Interessant is niet alleen de historische informatie maar ook het gedeelte over de toepassingen van stoom en stoomtechnologie vandaag. Aan dit laatste gedeelte werkte het bedrijf *Vyncke* uit Harelbeke mee, een toonaangevend bedrijf in de stoomketelbouw- en stoomtechnologiesector, bedrijf dat we overigens in het verleden reeds bezochten naar aanleiding van een *SIWE*-uitstap. Een afgevaardigde van het bedrijf *Vyncke* nam uitgebreid het woord

tijdens de openstelling van de tentoonstelling en benadrukte de actualiteit van de "stoom", de complexe verwevenheid van eeuwenoude stoomtechnologie met de spitstechnologie van vandaag. De essentie van dit verhaal verscheen ook in de krant *De Morgen* op zaterdag 17 september 2005.

Het tweede gedeelte is te zien in de oude machinezaal van *ETIZ*, Prins Albertlaan 3 te Izegem, een locatie op wandelafstand van de vorige. Daar staat uiteraard de oude, beschermde en onlangs grondig "opgekuiste" stoommachine, het grootste behouden exemplaar van gans Vlaanderen, centraal. Verdere praktische informatie via tel. 051/31.64.46 en borstelmuseum@izegem.be

(Patrick Viaene)

ADMINISTRATIE CULTUUR (WVC) – VERHUIS NAAR ARENBERGGEBOUW

De *administratie Cultuur* verhuisde en haar nieuw adres is vanaf 1 oktober 2005 het volgende: *administratie Cultuur – Arenberggebouw* - Arenbergstraat 9 - 1000 Brussel – telefoon 02 5536868 – telefax 02 5536969 - e-mail cultuur@vlaanderen.be - url <http://www.vlaanderen.be/cultuur>. Alle telefoonnummers en e-mailadressen blijven behouden. Een estafettedienst verzekert tweemaal daags een verbinding tussen het oude en nieuwe adres zodat ingezonden dossiers en andere post goed terechtkomen. Het kan zijn dat tijdens de verhuis niet alle diensten even goed bereikbaar zijn. Men dankt u alvast voor uw begrip.

TIDJAGENDA ZET AGENDA-ACTIVITEITEN – OPVOLGING NU VIA CULTUURNETVLAANDEREN IN HET KADER VAN HET CULTUURDATABANK-PROJECT

Sinds 1 mei 2005 zette Tijd Agenda haar agenda-activiteiten stop. Maar niet zonder opvolging stelden ze in een bericht in de maand augustus 2005: "*Voortaan zal Cultuurnet Vlaanderen, in het kader van haar CultuurDatabank-project, optreden als centraal verwerkingspunt van culturele agenda's in Vlaanderen. De CultuurDatabank verzamelt alle cultuuraanbod-gegevens decentraal, wat betekent dat u als organisator/programmator zelf verantwoordelijk zal worden voor de invoer van de eigen aanbodgegevens. En dat kan zeer eenvoudig, via elke PC met internettoegang.*

Mogelijk vernam u hierover reeds meer details, zoniet zal dat de komende maanden zeker nog gebeuren. De omschakeling van Tijd Agenda naar CultuurDatabank verloopt immers gefaseerd; niet iedereen komt tegelijk aan bod. Vandaar dat het zeer belangrijk blijft om ook in de toekomst uw culturele programmaties blijvend door te sturen naar onze redactie, inmiddels versterkt met San Heyrman en Carlo Dieltjens van ex-Tijd Agenda. Enkel op die manier kunnen wij verzekeren dat de overgang van Tijd Agenda naar CultuurDatabank naadloos zal verlopen."

Het nieuwe adres waar u daartoe terecht kan, is: *Cultuurnet Vlaanderen*, t.a.v. redactie *CultuurDatabank* – Arenbergstraat 1d - 1000 Brussel - redactie@cultuurdatabank.be - telefax 02 5138455 - telefoon 02 5510730

Meer informatie over de *CultuurDatabank* vindt u op

<http://www.cultuurnet.be/cultuurdatabank> of http://www.cultuurdatabank.be/igo_dyn/index.cfm of <http://www.cultuurdatabank.be>.

Hans **Nissens** - Projectcoördinator *CultuurDatabank* - San Heyrman - Redactie *CultuurDatabank* (dv)

ARENBERGGEBOUW EN INDELING

Het *Arenberggebouw* is een ruim, statig gebouw met alle moderne voorzieningen. Het gebouw is bestemd voor het kabinet van minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel, Bert **Anciaux**, en het toekomstige beleidsdomein *Cultuur, Jeugd, Sport en Media*. Het kabinet is in april 2005 verhuisd. De *afdeling Muziek, Letteren en Podiumkunsten* volgde op 1 september 2005 en de rest van de *administratie Cultuur* op 1 oktober 2005. In een later stadium, na de implementatie van *Beter Bestuurlijk Beleid (BBB)*, zullen ook de entiteiten *Media* en *Medisch Verantwoord Sporten* hun intrek nemen in het gebouw. Het gebouw ligt op een boogscheut van de gebouwen waar de *administratie Cultuur* momenteel gevestigd is en naast een gebouw van de *Vlaamse Gemeenschap* dat door een aantal steunpunten betrokken wordt. Minister **Anciaux** en zijn kabinet zijn op de derde verdieping gevestigd. Op de tweede verdieping zitten het *Directoraat-generaal* en de *afdelingen Beeldende Kunst en Musea* en *Muziek, Letteren en Podiumkunsten*. De afdelingen *Volksontwikkeling en Bibliotheekwerk* en *Jeugd en Sport* nemen de vierde verdieping in. Voortaan zitten dus alle afdelingen van de administratie ruimtelijk in elkaars buurt. Ook het feit dat het kabinet in hetzelfde gebouw is ondergebracht vergemakkelijkt de rechtstreekse communicatie.

Informatie: <http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuur/meerinfo/arenberggebouw.htm>

LATZ WINT FLAGEY

Peter **Latz** heeft de architectuurwedstrijd met betrekking tot het Flageyplein gewonnen en gaat het plein inrichten. Ik ben een onvoorwaardelijke fan van deze man: hij heeft in Duitsland, samen met zijn vrouw, verschillende projecten gerealiseerd rond renovatie van fabrieksgebouwen en industriële sites. Ondermeer het *Landschaftspark Nord-Duisburg* in het *Ruhrgebied (Emscherpark)* - waar hij toont wat '*hergebruik en renovatie met respect voor de geschiedenis van het gebouw*' betekenen - is van hun hand. Bovendien weerlegt hij het veel (mis)gebruikte argument dat hergebruik van industriële sites noodzakelijk veel geld moet kosten (Nord-Duisburg heeft 2 maal 20 miljoen mark gekost voor een domein van meer dan 200 hectare!). Een goede zaak voor Brussel denk ik. Informatie:

<http://www.brusselnieuws.be/site/rubrieken/1091053972/page.htm?&newsID=1121774690>

Bert Aerts (VVIA *Vlaams-Brabant en Brussel*)

LUCHTHAVEN HAREN

In een volgende *SIWE Nieuwsbrief* komen wij terug op de *Luchthaven Haren* die in haar bestaan bedreigd wordt mogelijks door de NAVO/NATO/OTAN. Voorlopig verwijzen wij naar de webstek <http://www.brusselnieuws.be>. Indien men daar als zoekopdracht 'Haren' intikt, vindt men daar:

29-12-2005 | 10:03 | *Positief advies voor sloop oude luchthaven Haren*

en verder terug in de tijd:

14-12-2005 | 17:16 | *Quix hoopt op redding van luchthaven Haren,*

09-12-2005 | 10:10 | *Sloop oude luchthaven Haren onvermijdelijk,*

07-11-2005 | 11:11 | *Protest tegen sloop oude luchthaven Haren* en

24-10-2005 | 10:35 | *Afbraak oude luchthaven van Haren niet geldig*

De enige foto over de luchthaven die bij de Brusselse Vlaamse media beschikbaar was, scheen een 'still' te zijn van de uitzending van *TV-Brussel*, dus lage resolutie.

De sloop zou een groot verlies zijn! In Nederland werden de oude Schipholgebouwen na de sloop (demontage) heropgebouwd in Lelystad, waar onder meer *CIME (Centrum voor Industrieel en Mobiel Erfgoed)* en andere erfgoedverenigingen er onderdak in hebben! Da's een geluk bij een ongeluk...

(dvp met dank aan Bert Aerts en Patrick Viaene)

INDUSTRIËLE ERFGUODSPROKKELS ZOMER 2005

In wat volgt leest u een en ander over een aantal interessante industrieel erfgoed sites en musea in Frankrijk en Spanje, bezocht tijdens de zomervakantie. Stuk voor stuk aanraders !

1. De haven van Saint-Nazaire

Saint-Nazaire groeide van een onbetekenende vissershaven aan de monding van de Loire in de loop van de 19^e eeuw uit tot een belangrijke haven met grote scheepswerven en een uitvalsbasis van de Franse marine. De stad werd nagenoeg volledig in de as gelegd tijdens de *Tweede Wereldoorlog* maar herrees in de jaren 1950 uit de as als naoorlogse modelstad. Over dit alles komt de bezoeker meer te weten in het schitterende *Ecomusée de Saint-Nazaire*. Een van de meest spectaculaire constructies in de haven van Saint-Nazaire is de door de Duitse bezetter gebouwde basis voor onderzeeërs (1941-1944). Deze kolossale bunker (300 meter lang op 125 meter breed) bevat 37500 kubieke meter beton, een voor die tijd ongeëvenaarde betonconstructie (met bijhorend zeesluizencomplex voor onderzeeërs) en kon twintig Duitse *U-Boten* beschermen tegen luchtaanvallen van de geallieerden. Een gelijkaardige constructie bevindt zich in de Bretoense havenstad Lorient: de *base de sous-marins Stosskopf*. Het complex te Saint-Nazaire werd opgericht precies op de plaats waar tot voor de oorlog de luxueuze transatlantische schepen zoals de *Normandie* naar Amerikaanse

havens vertrokken. De niet lang geleden in gebruik genomen *Queen Mary 2*, het grootste passagiersschip dat ooit werd gebouwd (345 meter lang, 41 meter breed en 72 meter hoog, capaciteit 4000 passagiers) werd te Saint-Nazaire door *Alstom / Chantiers de l'Atlantique* geconstrueerd tussen 2000 en 2003. In *Escal'Atlantique*, het internationaal centrum van de pakketboten, ondergebracht in een gedeelte van de onderzeeërsbasis, krijgen bezoekers dankzij een schitterende tentoonstelling in een nagebouwd schip een levendig beeld van het leven aan boord. Er kan ook een naoorlogse onderzeeër (de *Espadon*) bezocht worden. Tevens kan, mits reservatie, een uitgebreid geleid bezoek plaatsvinden aan de scheepswerven *Les Chantiers de l'Atlantique*, maar ook aan de montage-werkplaatsen van *Airbus*, waar heden de *A380*, het grootste vliegtuig uit de geschiedenis van de burgerluchtvaart, gebouwd wordt. Voor alle praktische inlichtingen en meer informatie, raadplege men <http://www.saint-nazaire-tourisme.com>.

2. Het Mijnmuseum van Faymoreau.

In de idyllische Vendée, zuidelijk van Bretagne, werd de steenkoolexploitatie begonnen in 1827 en in 1958, reeds bijna een halve eeuw geleden, stopgezet. De meeste mijnen lagen in en om het dorpje Faymoreau, op ongeveer 20 kilometer ten oosten van Fontanay Le-Comte, het enige stadje van enige betekenis in deze dunbevolkte streek. Het bezoek aan het *Centre Minier de Faymoreau* loont de moeite omdat het op een voorbeeldige manier de aandacht focust op industriële activiteiten die, door de schaarsheid en bescheidenheid van de bouwkundige en landschappelijke relictten, anders zeker voorgoed vergeten zouden worden. Na een bezoek aan een "ondergrondsimulatie" volgt een individueel af te leggen wandelparkoers met "audio-apparatuur" doorheen het miyndorp en de omgeving. Hoogtepunt is het bezoek aan het oud kerkje, gelegen aan de rand van één der miyncités, onlangs voorzien van een schitterende glasramen die op emotionele manier het mijnverleden illustreren. Voor meer informatie, bel naar telefoonnummer 00 33 251004848 of 00 33 251004266 of raadpleeg <http://www.vendee-tourisme.com>.

3. De Koninklijke Touwslagerij en de zweefbrug van Rochefort

Eén dag is nauwelijks voldoende om de belangrijkste getuigen van het maritiem verleden van Rochefort (Charente Maritime) te ontdekken. Kroonjuweel van deze oude garnizoenstad is de zeventiende-eeuwse *Corderie Royale*, de langste manufactuur van die tijd (374 meter). Hoewel het in grote mate een reconstructie betreft (na oorlogsverwoestingen), is een bezoek aan de *Corderie* bijzonder interessant omwille van het touwslagerijmuseum, waar allerhande demonstraties plaatsvinden en boeiende filmbeelden getoond worden van de laatste nog in bedrijf zijnde traditionele touwslagerijen van Frankrijk. Vlakbij liggen de achttiende-eeuwse droogdokken en scheepswerven, waar heden een achttiende-eeuws fregat (*l' Hermione*) met grote precisie en tot in de kleinste details nagebouwd wordt. De bezoeker staat oog in oog met

scheepsbouwers aan het werk! Het schip zal over een zestal jaar zeevaardig zijn. De toepassing van scheepsbouwmethoden uit de 18^e eeuw en het (bijna) exclusief gebruik van oude werktuigen leverde al heel wat wetenschappelijke resultaten op inzake de geschiedenis van de scheepsbouw. Meer informatie, tevens over bezoekmodaliteiten op <http://www.corderie-royale.com> en <http://www.hermione.com>. Op wandelafstand van de historische haven ligt het *Musée des Commerces d'Autrefois* (<http://www.museedescommerces.com>). Drie kilometer ten zuiden van Rochefort-centrum ligt (of misschien beter "staat") de laatste zweefbrug van Frankrijk. Deze *pont transbordeur* werd in 1900 gebouwd naar de plannen van ingenieur Ferdinand **Arnodin**. Deze zweefbrug werd, in tegenstelling tot de intussen verdwenen schier identieke bruggen te Nantes, Marseille en Rouen, als monument beschermd (1976) en nauwgezet gerestaureerd (1994). Het oversteken van de *Charente* per zweefbrug is een unieke zintuiglijke ervaring. Zweefbruggen zijn een grote zeldzaamheid geworden. Buiten Rochefort kan men ze vandaag nog enkel bewonderen op een handvol plaatsen in de wereld, namelijk te Newport, Warrington, Middlesbrough (alle drie in Groot-Brittannië), te Rensburg en Osterenfeld (Duitsland), te Vizcaya (Spaans Baskenland) en te Boca (Argentinië). Bezoek- en overzettijden te bevragen via e-mail : maison-du-transbordeur@wanadoo.fr

4. Museum van de Wetenschappen te Valencia (Spanje)

Valencia is een relatief weinig bekende Spaanse stad, die op cultureel én industrieel archeologisch gebied (gietijzeren markthallen van de *Mercat de Colom* en *Mercado Central*, het unieke station *Estacion del Norte*, enz..) nochtans veel te bieden heeft. We beperken ons tot het vestigen van uw aandacht op één van de grootste en best uitgeruste recente wetenschapsmusea van Europa: het *Museu de les Ciències Príncipe Felipe*. Het adembenemend museumgebouw is een ontwerp van Santiago **Calatrava**, de Valenciaanse architect die ook de omliggende openbare gebouwen van *La Ciutat de les Arts i les Ciències* ontwierp. Deze vijf of zes grote nieuwe gebouwen vormen een lint in een omgeving van parken en vijvers die het centraal-Valencia beter moeten verbinden met de strandgebieden en (vroeger uitermate industriële) voorsteden langs de kustlijn. Het museum heeft een beperkte collectie historische relictten en legt als *hands on*-museum (overal staan bordjes in talrijke Europese talen "verboden niet aan te raken !") duidelijk de klemtoon op ervaringsgericht leren. Regelmatig worden nieuwe afdelingen geopend, onlangs nog *Life and the genome* omtrent biologie en genetica. De schaal van het museum, waar tegelijk aan twintig (vooral school-)groepen demonstraties kunnen worden gegeven is duidelijk geënt op het grootstedelijk gebied van Valencia (800.000 inwoners). De kwaliteit van deze demonstraties, waarvan we er een aantal *live* meemaakten, is onberispelijk. Meer informatie: <http://www.cac.es>.

5. Het mijnbouwkundig erfgoed van Minas de Riotinto (Spanje)

Diep in zonovergoten Andalucia ligt Minas de Riotinto (Provincie Huelva). Het industrieel landschap van deze mijnstad en haar omgeving, gekenmerkt door schachtbokken van ondergrondse mijnen en vooral door ontelbare diepe mijnkraters, ontstaan ten gevolge van eeuwenlange ontginning van ertsen (goud, zilver, ijzer en koper), spreekt tot de verbeelding! In het zeer goed gedocumenteerd *Mijnmuseum* verneemt de bezoeker dat de ontginning van deze ertsen reeds begon ruim 5000 jaar geleden en zeer intensief werd in de Romeinse periode. De presentatie van een reconstructie van een 250 meter lange *Mina Romana* in het museum is echt geslaagd. De intensieve exploitatie op industriële schaal startte pas circa 1850 en is heden nog aan de gang. Voor het bewind van generaal **Franco** (en zelfs nog een tijdlang na de *Tweede Wereldoorlog*) was de uitbating van de mijnen uitsluitend in Britse handen (*Rio Tinto Company Limited*). De volgens *garden city*-principes aangelegde ingenieurswijk *Bella Vista* (en zelfs de heraangelegde golfclub) getuigen hiervan. Een van de pronkstukken van het mijnmuseum is, tussen schepkranen en stoomlocomotieven, "de wagon van de Maharajah". Het betreft een feeëriek ingerichte wagon, gebouwd door de *Birmingham Railway Carriage Wagon Company* naar aanleiding van een reis van koningin Victoria doorheen Indië. De Engelsen haalden de wagon naar Riotinto ter gelegenheid van het bezoek van de Spaanse koning *Alfonso XIII*. Onvergetelijk is de van uitstekende mondelinge commentaar voorziene treinrit door de Riotinto-vallei. Het roestkleurig en heetgeblakerd landschap benadert hier dicht het uitzicht van *Mars*. Roest en rood overheersen ook bij de tientallen wrakken van oude Britse en Spaanse stoomlocs, afgedankte graafmachines en grillige ertsophopingen langsheen het traject. De bosbranden die regelmatig de streek teisteren (het laatst in 2003) doen de rest bij de instandhouding van deze apocalyptische omgeving! Op het verste punt van de treinrit mogen we de passagiers uitstappen om aan de rivieroever hun (door de verzengende temperatuur intussen leeggedronken) flesje mineraalwater vullen met *agua del Rio Tinto*: roestkleurig, we hadden niets anders verwacht! Een verblijf is hier niet compleet zonder een (vooraf te reserveren) bezoek aan een mijn in exploitatie, aan het nieuw aangelegd traject doorheen de *Pena del Hierro*. De schaal, niet in het minst van de graafmachines en zeefinstallaties, die men tegenkomt, is indrukwekkend. De meest spectaculaire (helaas ontoegankelijke) mijnkrater vlakbij de stad Minas de Riotinto is de zogenaamde *Corte Atalaya* (circa 350 meter diep, diameter meer dan één kilometer). Meer informatie over het *Parque Minero de Riotinto*: <http://parqueminero.riotinto.sigadel.com>

Patrick Viaene

TIENEN MOGELIJKS CENTRUM VOOR FUNCTIONELE VOEDING

De *KULeuven* en het Tiense stadsbestuur zouden in de stad Tienen een incubatiecentrum wensen te bouwen voor startende bedrijven die functionele voeding maken. Het vervolg zou zijn: een hele bedrijvenzone. Burgemeester **Poffé** en scheidend rector **Oosterlinck** kregen tijdens een persontmoeting alvast de steun van Rudy **Aernoudt**, kabinetschef van economie-minister **Moerman**, volgens *Het Laatste Nieuws*. Binnen het Tiense *City- en Regiomarketingplan* wordt veel aandacht geschonken aan het economische luik, met de aantrekking van KMO's en de reconversie van de landbouw. Het *Feed Food Health 016-project*, kan hierin een belangrijke rol spelen. "De verwachting is dat in 2010 in de ontwikkelde wereld vijf procent van de totale voedseluitgaven naar functionele voeding zal gaan". stelt de Leuvense professor levensmiddelenchemie, Jan **Delcour**. In een *VILT*-persbericht kan men lezen dat: "*Bij studie bureau Yield Solutions is te horen dat Tienen als partner perfect geschikt is door zijn historische band met voeding en landbouw. Denk daarbij aan bedrijven zoals Orafiti, Citrique Belge en natuurlijk de Tiense Suiker.*" (dv)

2005 EN HERDENKINGEN VAN UITVINDINGEN

285 voor onze tijdrekening: de *vuurtoren* van de farao werd in Alexandrië gebouwd. Vuurtorens kwamen in het *Middellandse Zee-gebied (Méditerranée)* echter reeds voor vanaf ongeveer 600 voor onze tijdrekening.

45 voor onze tijdrekening: de *Juliaanse kalender* die eigenlijk ontwikkeld werd door de Romeinen uit één van de eerste praktische kalenders die een Egyptische was.

105: Rond het jaar 105 werd door de Chinezen houtpulppapier uitgevonden.

275: De Griekse wiskundige **Diophantus** leefde in Alexandrië. Hij schreef er rond 275 het eerste *algebratraktaat*.

1085: in Brittannië de eerste *census* toen **Willem de Veroveraar** het *Domesday Book* beval.

1305: een *inch* heeft de lengte van "*three dried barleycorns*" (uitgevaardigd door koning **Edward I**) waardoor de gestandaardiseerde schoenmaten ontstaan voor kinderen.

1665: Ontwikkeling van *calculus* door Isaac **Newton** naast de ontdekking door hem dat '*wit' licht* opgebouwd is uit alle kleuren.

1765: James **Watt's** aparte condensator.

1775: de *drukanemometer* werd in 1775 uitgevonden door James **Lind** om winsnelheden te meten.

1795: het *metriek stelsel* werd in Frankrijk ontwikkeld.

1815: in 1815 ontwikkelde de toen voornaamste Britse scheikundige Humphry **Davy** op vraag van de *Society for Preventing Accidents in Coal Mines* een *mijnlamp* om de kanaries te vervangen die eerder meegenomen werden om vast te stellen dat er methaangas aanwezig was.

1825: De *Stockton and Darlington Railway* was de eerste publieke stoomtrein in de wereld. De ceremoniële eerste trein spoorde op 27 september 1825 en werd getrokken door *Locomotion*, dat gebouwd werd door *Robert Stephenson & Co.* te Newcastle upon Tyne.

1835: redelijk wat octrooien werden toegekend aan verscheidene mensen in het begin van de negentiende eeuw met betrekking tot propellers. Doch in 1835 zou Francis **Pettit Smith** experimenten uitvoeren met een houten propeller die aan een kleine boot bevestigd was. Enige jaren later – in 1838 – zou de eerste voor dat doel gebouwde door propellers aangedreven boot, de *Archimedes*, van stapel lopen. 1835 kan tevens gezien worden als het jaar van het mechanische computeren... Charles **Babbage** ligt duidelijk aan de bron van onze huidige *computer*. In hetzelfde jaar werd door William Henry **Fox Talbot** de *negatieve fotografie* uitgevonden.

1845: de Amerikaanse chemicus Charles T. **Jackson** vond in 1844 een zeer effectief *anesthesiemiddel: ether*. Ether zorgde zowel voor een snel verlies van het bewustzijn en tevens van de sensatie of het gevoel(en). William T.G. **Morton** gebruikte het echter bij het tanden te trekken. Hij werd als 27-jarige echter gevraagd om het op 16 oktober 1846 bij een patiënt – huisschilder Gilbert **Abbott** - in het *Massachusetts General Hospital* het gebruiken op vraag van John **Collins Warren**. (Over deze operatie kan men volgend boek lezen: Julie M. Fenster. *Ether day. The strange tale of America's greatest medical discovery and the haunted men who made it.* New York, NY, USA : Perennial (an imprint of HarperCollins publishers), 2002, ix+278p. dat aanwezig is in het *SIWE Documentatiecentrum*). In datzelfde jaar was er de uitvinding van de pneumatische band/tube door burgerlijk ingenieur Robert **Thomson**.

1855: Robert Wilhelm **Bunsen** was in het midden van de negentiende eeuw onderzoek aan het doen naar wat hij zou later in 1860 samen met Gustav **Kirchoff** voorstellen als *spectroscopie* – de analyse van stoffen door het bestuderen van de golflengtes van het licht dat ze absorberen. Hiervoor had hij nood aan een hoge temperatuur gasvlam die kon branden met bijna onzichtbaarheid. Hij verbeterde hiervoor een brander die eerder ontworpen was door een jonge technicus Peter **Desaga** aan de *Universiteit van Heidelberg*. De *bunsenbrander* was geboren.

1865: A. **Kekulé** ontdekte in 1865 de *structuur van benzeen*. Een belangrijke vondst in de structureel organische scheikunde.

1885: Karl **Benz** bouwde de eerste praktische auto (*motorwagen*) en Gottlieb **Daimler** vond de eerste motorfiets uit (264cc *Einspur* – eigenlijk ook de eerste auto op motor). Carl **Auer** – *Freiherr von Welsbach* – vraagt een octrooi aan voor de *gasmantel*. De *Rover safety bicycle* (fiets) werd ook in dit jaar ontworpen door J. K. **Starley** van Coventry en werd eerst tentoongesteld in Londen (1885).

1895: *X-stralen* werden ontdekt door Wilhelm **Röntgen** via het effect van passerende elektriciteit door gasgevulde flessen. In hetzelfde jaar zou de Italiaanse criminoloog Cesare **Lambroso** zijn eerste stappen ondernemen om een *leugendetector* te bouwen. Ook nog in 1895 zou King Camp **Gillette** terwijl hij zich voor een spiegel stond te scheren afgevraagd hebben met welk product hij zijn fortuin zou maken. Het werden de *wegwerpbare veiligheidsscheermesjes*, ... In 1895 beleefde men tevens de geboorte van de radiocommunicatie door het afzonderlijk versturen en ontvangen van radiosignalen: zowel de Rus

Alexander **Stepanovitch Popov** als Guglielmo **Marconi** – zoon van een Italiaanse edelman en een Ierse moeder – slaagden hierin. (Het *SIWE Documentatiecentrum* kocht nog vrij recent een exemplaar aan van: Gavin Weightman. *Signor Marconi's magic box. The most remarkable invention of the 19th century & the amateur inventor whose genius sparked a revolution.* Cambridge, MA, USA : Da Capo press (a member of the Perseus books group), 2003, xvii+312p.)

1905 de *ruitenwisser* werd door Mary **Anderson** uit Alabama bedacht en geïmplementeerd. Hendrik **Bakeland** – een Belgische scheikundige die te New York woonde – zou in datzelfde jaar terwijl hij 'experimenteerde' met formaldehyde en fenol een materiaal uitvinden dat duizenden manieren voor gebruik zou kunnen hebben: plastic of *plastic*. Hij noemde het bakeliet of *bakelite*. (We komen hier zeker op terug in één van de volgende *SIWE*-publicaties!) Over Albert **Einstein** en zijn speciale relativiteitstheorie hadden we het al in *SIWE Nieuwsbrief* nr. 20 (januari 2005). Hiram Maxim – de uitvinder van het *machinegeweer* – vindt tevens de '*silencer*' uit.

1925 uitvinding van "*the biggest time-waster of all time*" = de *televisie*, of in die dagen soms omschreven als: *radiovisie*, *fototelegrafie*, *telectroscopie*, *telefoonscoop*, *audiovisie*, *radiofilms*, *radiokinema*, *radioscoop*, '*lustreer*', '*farscope*', *verrekijk*, *optifoon* en *mirascoop*. (zie eerder: *SIWE Nieuwsbrief*, nrs. 11-12-13 (december 2003)) – eerste publieke demonstratie van televisie door **Baird** op de eerste verdieping van een *Selfridges store*. De *Geiger-Müller* teller als instrument om een wijde keuze aan straling en deeltjes te detecteren zoals

elektronen en ioniserende elektromagnetische fotonen.

1935 de radar werd ontwikkeld door een Schotse fysicus, Robert **Watson-Watt**. De elektrische gitaar werd in datzelfde jaar uitgevonden door Adolph **Rickenbacher**.

1945 de eerste *atoombom* ontplofte in een woestijnsite nabij Alamogordo(, New Mexico, USA) tijdens een test genaamd *Trinity*. De *Tweede Wereldoorlog* zal trouwens in Japan eindigen met de ontploffing van atoombommen (Nagasaki en Hiroshima).

1955 de eerste succesvolle cesium *atoomklok* werd ontworpen. In datzelfde jaar werd door Christopher **Cockerell** de *Hovercraft* uitgevonden en het poliovaccin aangemaakt door Jonas **Salk**. Maar het was ook het jaar van de structureel gemodificeerde antibiotica en Lloyd **Conover** – een onderzoeker bij *Pfizer* – die tetracycline synthetiseerde.

1965 de octrooien die aan de basis van de optische schijf – die belangrijk is voor *CD*-spelers als computers – liggen, werden door James T. **Russell** ingediend. De *optical disc* voor hoge kwaliteitsaudio startte in **1975**. Microbioloog Benjamin **Rubin** vond toen in 1965 tevens de *vorkvormige vaccinaald* uit. Ted **Nelson** zette dan weer met zijn vinding – de *hypertext* – een basisbouwblok van het *WWW (world wide web)* op de planeet.

1975 door een team uit Cambridge wordt een weg gevonden om *proteïnes (monoclonal antibodies)* aan te maken. En 1975 is natuurlijk ook het jaar van de *personal computer* en de *laser printer*.

1985 eerste versie van *Microsoft Windows* werd gelanceerd door Bill **Gates**. (dvp)

ONDER DE LEESLAMP

FIETSEN LANGS OUDE SPOORLIJNEN IN NEDERLAND

Alexander Artz. *Fietsen en wandelen langs oude spoorwegen in Nederland*. Rijswijk : Elmar, 2001, 2^e dr., 96p., geïllustreerd. - ISBN 90-389-1045-2 (ongeveer 15,00 euro). Meer informatie url <http://www.uitgeverijelmar.nl>.

Geïllustreerd met prachtige kleurenfoto's en plannetjes (die het beroep van de auteur, namelijk planoloog, aantonen), voert deze gids ons langs vroegere tram- en spoorwegen in gans Nederland, van Maastricht tot Groningen. Onderweg kunnen wij hun sporen in het landschap bewonderen: bruggen, kaarsrechte overwoekerde *zaten* en stationnetjes. Het «*Belse lijntje*» (van Tilburg - wolstad - naar Baarle-Nassau) herinnert aan het uitgebreide tramnet dat bestond in de *Kempen*, langs beide zijden van de grens. De auteur vermeldt ook de industrieel-archeologische musea en bezienswaardigheden. Er bestaat ook een Belgische versie. Verdere bibliografische verwijzingen ontbreken.

(Karel
Haustraete)

UITVINDINGEN

Hans-Joachim Braun, *Die 101 wichtigsten Erfindungen der Weltgeschichte. (Wissen)*. München : C.H. Beck, 2005, 123p. - ISBN 3-406-50859-6. - 5,00 euro

Tussen de creatieve mens en de machten die uit zijn vindingrijkheid profijt willen halen, kan een belangenconflict ontstaan, een spanningsveld dat Hans-Joachim **Braun** in zijn inleiding graag vergelijkt met de mythe van **Daedalus** en **Icarus**. De auteur is o.m. professor aan de *Helmut-Schmidt-Universität* te Hamburg, waar hij de geschiedenis van de techniek doceert. In dit fraai uitgegeven boekje uit de reeks *C.H.Beck-“Wissen”* beschrijft hij in vlot leesbare hoofdstukjes de belangrijkste uitvindingen van de mensheid in chronologische volgorde – van vuistbijl tot raket. Uitgevers worden het blijkbaar niet beu lezers te lokken met zo'n banale titel als “*De 101 (mooiste, beste, grootste,...)*”, waar de puntjes kunnen staan voor “kamerplanten”, “volièrevogels”, “recepten uit grootmoeders keuken” en diesmeer. Waarom dan ook niet voor “uitvindingen”? Dat het er precies 101 zijn, relateert de schrijver gelukkig zelf ook en hij weet dat de

keuze vanzelfsprekend aan kritiek onderhevig is. De lezer moet dan ook geen streng wetenschappelijk naslagwerk verwachten, maar vindt het ongetwijfeld leuk om te weten waar dingen zoals brug, tram, telefoon, notenschrift, radar, elektro-encefalogram, kernreactor, stofzuiger, kunstmest, röntgenapparaat, ritssluiting of microprocessor vandaan komen. Prijzenswaard is alleszins dat er bij elk van de onderwerpen – 101 stuks dus – verwezen wordt naar meer diepgaande literatuur. De meeste zijn met een kleine afbeelding opgefleurd. Een aangenaam en interessant boekje voor een weggeefprijs!

Walter Simons

**POORT OP HET PAJOTTENLAND, BREEDBEELD - DVD
GEPRODUCEERD DOOR HET CENTRUM AGRARISCHE
GESCHIEDENIS VZW (CAG)**

De musea en het erfgoed van het Pajottenland worden hier voorgesteld; ook het landschap, gekenmerkt door rust en landelijkheid evenals de eigenheid van de inwoners worden belicht. Naast de algemeen bekende bezienswaardigheden (*De Cam* in Gooik, het *Kasteel van Gaasbeek*, de *Hertboomwindmolen*,...) wordt minder bekende erfgoed voorgesteld: het Volksinstrumentenmuseum en de verzameling volksspelen (Gooik), het *Kartuizerklooster* (Herne), de Fossemannen en de Congoberg, het *Mijnwerkersmuseum* (Galmaarden), het *Museum van het Belgisch Trekpaard* en de molens van de Mark. De lekkerste streekproducten worden actief gepromoot: geuze-lambiek, likeuren, confituren, kaas (Brusselse kaas of *ettekeis*, Beverse kaas gerijpt in rode krieckenwijn),.

Karel Haustraete

Brochure : *Erf (/Erg) goed in het Pajottenland : een breed beeld*.

Leuven : Provincie Vlaams-Brabant, 2005, 48p.

url : <http://www.vlaamsbrabant.be/breedbeeld> - <http://www.muziekmozaiek.be> - [http://www.kasteelvangaasbeek](http://www.kasteelvangaasbeek.be)

.be - <http://www.streekproducten-vlaams-brabant.be> - <http://www.cagnet.be>.

EEN (TELE)COMMUNICATIECHRONOLOGIE

Gust Mariëns [ON7GZ]. *5000 jaar (tele)communicatie. Chronologisch overzicht van de geschiedenis van de (tele)communicatie vanaf de Oudheid tot de 21^e eeuw. (Telegrafie, telefonie, fotografie, radio, radio-omroep, televisie, computers, radioamateurisme,...)*. S.l. : Vlaamse RadioAmateurs – VRA in samenwerking met InfoRad, 2005, 202p. – ISBN 90-80-94112-3. - € 40,00

In het boek – *5000 jaar (tele)communicatie* - krijgt men een chronologisch overzicht van de geschiedenis van de telecommunicatie en communicatie vanaf de oudheid tot de 21^e eeuw of met andere woorden vanaf het moment dat ongewenste personen door Egyptische priesters neergebliksemd werden met het beeld van **Amon Ra** rond 3000 voor onze tijdsrekening tot en met 2000, het jaar waarin **Kilby** samen met twee andere

ingenieurs (Herbert **Kroemer** en Zhores **Alferov**) de *Nobelprijs* voor de fysica krijgt voor het ontwikkelen van zogenaamde 'heterostructuren' in halfgeleiders (radioverbindingen met satellieten en de chips in de basisstations van de GSM-infrastructuur), *Microsoft* de *Windows Me* (de *Millenium* editie) uitbracht, *Amsat* in november de *Oscar-14* amateursatelliet lanceerde en de *Internationale Radioamateur Organisatie* – *I.A.R.U.* haar vijfenzeventigste verjaaraardag vierde.

De publicatie is zeer verzorgd uitgegeven (met de nodige kleurillustraties en kadertjes) en geeft een vrij goed overzicht van uitvindingen, geboortejaren van wetenschappers en wat zij inbrachten en dit voor de volgende periodes: de Oudheid (3000 tot 55 voor **Christus** – met 10 items), 1-1499 (7 items), 1500-1599 (3 items), 1600-1699 (15 items), 1700-1799 (69 items), 1800-1899 (362 items) en 1900-2000 (582 items). Helaas zitten er hier en daar nog de nodige zet-, tik- of drukfouten in de tekst en was in het exemplaar dat ik onder ogen kreeg bladzijde 43 op zijn kop ingelijmd en werd het gevolgd door een vijftal witte bladen. Terecht stelt de bezorger – de heer Gust **Mariëns** – dat “*niemand [kan] voorspellen hoe het communicatielandschap er in de toekomst zal uitzien*” en dat “*door de opgang van het internet (...) communicatie zonder grenzen, zonder beperkingen, zonder veel (technische) problemen een vaststaand feit [is] maar dat zal gemakkelijk aanleiding geven tot vervlakking en desinteresse. Het radioamateurisme staat vandaag voor een moeilijke periode. Welke jongere is nog geïnteresseerd in het afleggen van de examens bij het B.I.P.T.? Welke jongere is nog geïnteresseerd in het kopen (laat staan zelf bouwen!) van de nodige apparatuur voor het in gebruik stellen van een radioamateur station?*” Maar de schrijver/samensteller gaat zelfs voorbij 2000 als hij de overlijdensdatum opgeeft van Jack St. Clair **Kilby** (p. 140) en vraagt zich elders met 11 september 2001 in het achterhoofd af wie in de toekomst voor de levensnoodzakelijke of dringende verbindingen (zal) moeten instaan? De radioamateurs zijn volgens hem het antwoord! Dat de Vlaamse overheid het belang inziet van de technologie met betrekking tot (tele)communicatie is duidelijk daar ze in 2004 overging tot de oprichting van het *IBBT of Interdisciplinair instituut voor BreedBand Technologie* (http://www.ibbt.be/site/uploads/media/IBBT_jaarverslag_2004.pdf) om in Vlaanderen ook te beschikken over een instituut gericht op onderzoek in informatica- en communicatietechnologie, met focus op breedbandtechnologie. En dit nadat reeds in 1985 *IMEC* – het *Interuniversitair Micro-Elektronica Centrum* (micro-elektronica en nanotechnologie) opgericht werd. (dv met dank aan am voor inzage in de publicatie)

url: <http://www.vra.be> - <http://www.inforad.be> - <http://www.ibbt.be>.

INDUSTRIËLE TECHNOLOGIE EN VERVUILING

L. van Nieuwenhuysse & D. Tys (red.). *De geschiedenis van industriële technologie en vervuiling. (Jaarboek voor ecologische geschiedenis 2003)*. Gent : Academia press, 2005, IV+98 p. - ISBN 90-382-07-17-4

Het *Jaarboek voor ecologische geschiedenis* biedt een forum aan bijdragen rond diverse aspecten die de evolutie van milieuaspecten op mens, samenleving en omgeving (fauna, flora, landschap) belichten. Een thema als industriële technologie en vervuiling ligt dan ook in de lijn van de redactionele verwachtingen. Het jaarboek 2003 biedt met vier bijdragen een niet onbelangrijke bijdrage in het groeiend bewustzijn rond deze problematiek en de historische methodiek om dit soort problemen voor sanering- en verwerking in kaart te brengen. Chloé **Deligne** (*ULBruxelles*) blijft stilstaan bij “*de langetermijngeschiedenis van het afvalbeheer en de watervervuiling in Brussel*” (pp. 1-15), vooral handig als recentste synthesebijdrage rond de watervervuiling van het *Zennebekken*. Henk **van Zon** (*RUGroningen*) belicht de moeizame wetenschappelijke onderbouw van de perceptie rond de vervuiling van de Nederlandse oppervlaktewateren in zijn bijdrage *Metten, weten of aanvoelen? Waterverontreiniging in Nederland in de negentiende eeuw: beleving en waarneming* (pp.

17-39). Het belangwekkendste is het studiewerk rond de vervuiling veroorzaakt door de textielveredeling in Gent door Liesbet **van Nieuwenhuyse** (*UGent*), dat eufemistisch verwoord wordt als “*een nieuw spoor voor milieuhistorici. Historisch onderzoek naar potentiële historische bodemverontreiniging door voormalige industriële activiteiten*” (pp. 41-71). Als casus werd hierbij het bedrijf *De Backer-de Rudder & Cie* genomen, dat omstreeks 1893 op het oude terrein van een van de stadsgasfabrieken, een bijkomende textielververij liet bouwen. Een site die al stevig vervuild was, kreeg het dus nog zwaarder te verduren tot begin van de jaren 1980. Het historisch onderzoekswerk in functie van sanering van voormalige bedrijfsterreinen is ook het thema van de bijdrage van Philippe **Tomsin** (*ULiège*), “*de retrospectieve studie van buiten gebruikgestelde industriële terreinen in Wallonië.*” (pp. 73-81).

Harry van Royen

NOG TE KOOP OP HET SIWE TREFPUNT

Jean-Jacques Van Mol ; Patrice Dartevelle (introd.). *Fonderies de fer et poéleries en région couvinoise. (Enquêtes et témoignages du monde industriel ; 1)*. Liège [Liège] : PIWB – Patrimoine industriel Wallonie – Bruxelles, 2004, 91p. – ISBN
U kan dit boek kopen via het *SIWE Trefpunt* voor **8,25 euro** (als u het komt afhalen) met port of postkosten vermeerderd.

Jean Puissant et Jean-Jacques Van Mol. *Fonderies de fer et poéleries*. Treignes : Écomusée du Viroin – Université Libre de Bruxelles (ULB), 2004, 128p. – ISBN 2-9600330-1-9
U kan dit boek kopen via het *SIWE Trefpunt* voor **10,00 euro** (als u het komt afhalen) met port of postkosten vermeerderd. U kan schriftelijk bestellen of via e-mail (info@siwe.be).

FISCALE ATTESTEN VOOR GIFTEN VAN ERFGOEDPROJECTEN – MIWE

Sinds 6 oktober 2003 kan u een fiscaal attest krijgen voor giften aan *SIWE* vzw. Hiervoor werd bij *VCM, het contactforum voor erfgoedverenigingen*, een project ingediend.

Inhoud van het project

Zoals u waarschijnlijk wel weet beschikken wij over een beperkte collectie industrieel en wetenschappelijk erfgoed. Het is onze bedoeling deze collectie uit te breiden, op te waarderen en toegankelijker te maken voor het grote publiek. Op langere termijn willen wij dan ook een *Museum voor Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed (MIWE)* realiseren. Een tweede piste is het uitbouwen en toegankelijker maken van een documentatiecentrum rond industrieel en wetenschappelijk

erfgoed.

Er is dus dringend geld nodig voor tentoonstellingskasten, restauratiewerken, aankoop voor publicaties, ...

Hoe werkt het concreet?

VCM, het contactforum voor erfgoedverenigingen is een logistiek en administratief ondersteunende partner in dit project. De giften worden gestort op een specifieke rekening van het project. *VCM* doet de betalingen en reikt jaarlijks fiscale attesten uit aan elke schenker. Fiscale attesten worden slechts verleend voor giften vanaf 30 euro.

Indien je *MIWE* en het *SIWE documentatiecentrum* mee wil helpen realiseren, geef ons dan een financieel steuntje op deze specifieke rekening: **745-0093892-65 op naam van MIWE**.

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW VOOR HET JAAR 2006?

Door uw bijdrage te storten op rekening 001-3088106-90 van *SIWE* vzw – Stapelhuisstraat 15 – 3000 Leuven – IBAN BE34 0013 0881 0690 – BIC GEBABEBB – Jaarlijkse bijdrage :

BELGIË :

sympathiserend lid : € 18,00

vereniging : € 30,00

steunend lid, bedrijven : € 35,00

BUITENLAND :

sympathiserend lid : € 25,00

vereniging, bedrijf en steunend lid : € 35,00.

Ieder lid ontvangt zowel het *SIWE Magazine* als de *SIWE Nieuwsbrief*.